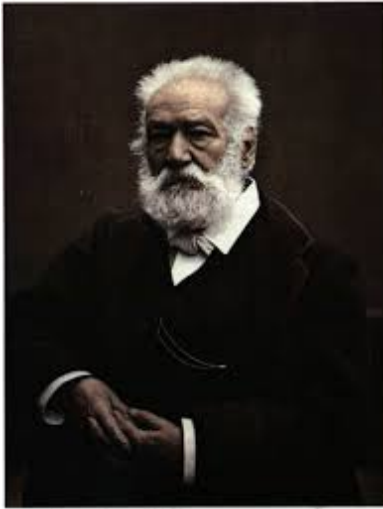

Ο αυτοκρατορικός Παρακλητικός Κανόνας

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#)

Τις μισές από τις δεκαπέντε ημέρες πριν από την εορτή της Υπεραγίας Θεοτόκου στις Ορθόδοξες Εκκλησίες ψάλλεται ο Μέγας Παρακλητικός Κανόνας. Πρόκειται για εξαιρετικής έμπνευσης εκκλησιαστικό ύμνο του αυτοκράτορα της Νίκαιας Θεοδώρου Β΄ Δούκα Λασκάρεως, υιού του μεγάλου πατέρα του, αυτοκράτορα Αγίου Ιωάννη Βατάτζη. Από τους ειδικούς θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά έργα της ύστερης Βυζαντινής περιόδου και είναι γραμμένο σε πρώτο ενικό πρόσωπο, κάτι όχι σύνηθες.

Ο αυτοκράτορας Θεόδωρος Β΄ Δούκας Λάσκαρης ανήλθε στον θρόνο της Νικαίας το 1254, σε ηλικία 32 ετών και απεβίωσε τέσσερα χρόνια μετά. Η αιτία του θανάτου του δεν έχει απολύτως εξακριβωθεί. Λέγεται ότι έπασχε από ανίατη ασθένεια, που τον οδήγησε στον τάφο, όμως δεν ήταν λίγοι όσοι επιδίωξαν τον θάνατό του, μεταξύ των οποίων πιθανολογείται ότι ήταν και ο Μιχαήλ Παλαιολόγος. Ο ιδρυτής της δυναστείας των Παλαιολόγων για να καταλάβει τον θρόνο ετύφλωσε τον ανήλικο υιό του Θεοδώρου, Ιωάννη Δ΄ Λάσκαρη (1250-1305), ο οποίος έζησε το υπόλοιπο του βίου του ως μοναχός. Σημειώνεται πως πριν το τέλος της ζωής του Ιωάννη τον επισκέφθηκε ο υιός του Μιχαήλ Ανδρόνικος Παλαιολόγος και του ζήτησε ταπεινά συγγνώμην για την ενέργεια του πατέρα του. Ο Θεόδωρος Β΄ Δούκας Λάσκαρης στα λίγα χρόνια της βασιλείας του, όπως γράφει ο μέγας βυζαντινολόγος Κρουμβάχερ, «δεν απομακρύνθηκε των λαμπρών του πατρός του παραδόσεων εις την διοίκηση του κράτους, ιδίως δε απέκτησε ανθηρά οικονομικά χωρίς καταπιεστική φορολογία, παράλληλα δε ήταν φίλος της

Παιδείας. Αν και φιλάσθενος, ήταν εξαίρετος στρατιώτης».

Μέσα σε μύριες δυσκολίες και υπονομεύσεις στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της αυτοκρατορίας ο Θεόδωρος Δούκας Λάσκαρης πέτυχε να διατηρήσει ισχυρή την σε εξορία Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Παράλληλα σπούδασε με πάθος τις επιστήμες της εποχής -φιλολογία, μαθηματικά, φυσική και φιλοσοφία - κοντά στους Νικηφόρο Βλεμμύδη και Γεώργιο Ακροπολίτη και συνέλεξε βιβλία που, κατά τον Κων. Σάθα, ήσαν τόσα «όσα ούτε ο υπερηφανευόμενος για την βιβλιοθήκη του στην Αλεξάνδρεια Πτολεμαίος δεν είχε συγκεντρώσει». Κοντά στους πολέμους και στην αντιμετώπιση των σε βάρος του δολοπλοκιών εύρισκε χρόνο για να αναπτύξει την ελληνορθόδοξη Παιδεία στην αυτοκρατορία. Ο ίδιος παρομοίαζε τη χαρά του από το ενδιαφέρον που έδειχναν για την ελληνική Παιδεία οι υπήκοοι του με εκείνη του κηπουρού που βλέπει τον κήπο του γεμάτο από καρπούς. Ο Βασίλειφ, άλλος σπουδαίος βυζαντινολόγος, περιγράφει το πόση ελληνική υπερηφάνεια ένιωσε ο αυτοκράτορας όταν επισκέφθηκε την Πέργαμο. Τότε βεβαίως οι Γερμανοί δεν είχαν αφαιρέσει τον επιβλητικό ναό, που πιστεύεται πως ήταν αφιερωμένος στον Δία και βρίσκεται στο Μουσείο του Βερολίνου. Η υπερηφάνεια αυτή για την καταγωγή του φαίνεται και από τα γνωμικά του που διασώθηκαν, όπως: « Απασών γλωσσών το ελληνικόν υπέρκειται γένος» και «Πάσα τείνυν φιλοσοφία και γνώσις Ελλήνων εύρεμα...Συ δε ω Ιταλέ, τίνος ένεκεν εγκαχάσαι;».

Πέραν του ποιητικού του ταλέντου ο Θεόδωρος Δούκας Λάσκαρης ήταν και έγκριτος θεολόγος και εν μέσω μυρίων δυσκολιών υπεράσπισε τα δίκαια της Ορθοδοξίας έναντι των Λατίνων. Σε γράμμα του προς τον επίσκοπο Κορώνης γράφει, μεταξύ των άλλων: «... Απολογείται σοι η βασιλεία μου ότι η καθ' ημάς αγιωτάτη του Θεού μεγάλη Εκκλησία , καθώς μέλλεις γνωρίσαι εκ των κατωτέρω ρηθησομένων εγγράφων, μαρτυριών και ρήσεων ευαγγελικών, το Πνεύμα το άγιον εκ του Πατρός και μόνου εκπορεύεσθαι δογματίζει, εκ του Υιού δε ουκ εκπορεύεσθαι μεν φαμέν, δια του Υιού δε χορηγείσθαι ημίν προς κάθαρσιν και αγιασμόν, και πιστεύομεν και δοξάζομεν...». Λίγο προ του θανάτου του και έχοντας αντιληφθεί το τέρμα της επίγειας ζωής του ο Θεόδωρος αντάλλαξε τον αυτοκρατορικό μανδύα με το ταπεινό μοναχικό ένδυμα.

Όπως γράψαμε ήδη, στη βραχύχρονη βασιλεία του ο Θεόδωρος γνώρισε πολλές πίκρες, τον βρήκαν συμφορές και ασθένειες, αντιμετώπισε δολοπλοκίες, πολέμους

και προδοσίες. Καταφυγή του ήταν η Παναγία, όπως εκφράζεται και μέσα από τον Μεγάλο Παρακλητικό του Κανόνα. Αναφέρουμε πέντε χαρακτηριστικούς ύμνους:

«Καταιγίς με χειμάζει, των συμφορών Δέσποινα, και των λυπηρών τρικυμίας καταποντίζουσιν, αλλά προφθάσασα, χείρα μοιδος βοηθείας, η θερμή αντίληψις και προστασία μου».

«Οι μισούντες με μάτην, βέλεμνα και ξίφη και λάκκον ηυτρέπισαν, και επιζητούσι, το πανάθλιον σώμα σπαράξαι μου και καταβιβάσαι προς γην, Αγνή επιζητούσιν, αλλ' εκ τούτων προφθάσασα, σώσον με».

« Από πάσης ανάγκης, θλίψεως και νόσου και βλάβης με λύτρωσαι και τη σηδυνάμει, εν τη σκέπη σου φύλαξον άτρωτον, εκ παντός κινδύνου και εξ εχθρών των πολεμούντων και μισούντων με Κόρη πανύμνητε».

« Τα νέφη των λυπηρών εκάλυψαν, την αθλίαν μου ψυχήν και καρδίαν, και σκοτασμόν εμποιούσι μου Κόρη, αλλ' η γεννήσασα Φως το απρόσιτον, απέλασον ταύτα μακράν, τη εμπνεύσει της θείας πρεσβείας σου».

« Την δέησιν μου δέξαι την πενιχράν και κλαυθμόν μη παρίδης και δάκρυα και στεναγμόν, αλλ' αντιλαβού μου, ως αγαθή, και τας αιτήσεις πλήρωσον. Δύνασαι γαρ πάντα ως πανσθενούς Δεσπότης Θεού Μήτηρ, ει νεύσεις έτι μόνον προς την εμήν οικτράν ταπεινώσιν».

Είναι βέβαιο πως ο Μικρός Παρακλητικός Κανόνας είναι δημοφιλέστερος του Μεγάλου και ψάλλεται σε κάθε περίπτωση. Όμως και ο Μεγάλος αγγίζει τις καρδιές των πιστών, ενώ ο σπουδαίος ποιητής του και σημαντικός Έλληνας αυτοκράτορας Θεόδωρος Β' Δούκας Λάσκαρης παραμένει για τους πολλούς άγνωστος. Μακάρι να υπάρξουν ερευνητές που να τον μελετήσουν σε βάθος και να αναδείξουν το ήθος, τις ικανότητές και το έργο του.-

Του Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου

Πηγή:synodoiporia.blogspot.gr